

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલેકેશન નં. ૨૧૦૫૩/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન. વી. અંજારિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	હા
૨.	રિપોર્ટર્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	હા
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની સુવાચ્ય નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	ના
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબળ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	ના

=====

ભવાનભાઈ ભારાભાઈ ભરવાડ...અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને પ...સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર નં. ૧ તરફે સિનિયર એડવોકેટ શ્રી સુધીર નાણાવટી સાથે એડવોકેટ
શ્રી દીપેન દેસાઈ

સામાવાળા નં. ૧ – ૩ તરફે એસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી રોનક રાવલ સાથે
એ.એ.જી. શ્રી પ્રકાશ જાની

સામાવાળા નં. ૪ તરફે એડવોકેટ શ્રી વી. સી. વાઘેલા

સામાવાળા નં. ૫ – ૬ તરફે એડવોકેટ શ્રી અનીલ એચ. પટેલ સાથે એડવોકેટ
શ્રી દીપક દવે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન. વી. અંજારિયા

તારીખ:૨૦/૧૨/૨૦૧૬

સી.એ.વી. ચુકાદો

અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલ હાલની રિટ અરજી દ્વારા,
અરજદારે નાયબ નિયામક અને જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર, સહકારી મંડળીઓ-અહીં ત્રીજા
સામાવાળા દ્વારા ઇશ્યુ કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૪મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના
પત્ર-સહ-એજન્ડા નોટિસને પડકારેલ છે. તેના દ્વારા, સદર સત્તાધિકારીએ

જાણાવેલ સ્થળે સવારે ૧૧.૩૦ વાગ્યે ૧૯મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ માર્કેટ કમિટીના સભ્યોની એક બેઠક બોલાવેલ હતી. એજન્ડા મુજબ, સદર બેઠક અહીંના અરજદાર વિરુદ્ધ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત પર વિચારણા કરવા માટેની હતી.

૨. ઘટનાઓ અને હકીકતોની નોંધ પૂર્ણ કરવા માટે જાણાવી શકાય કે આ અરજી ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ તે જ તારીખે હાથ ધરવા માટે તાકીદના ધોરણે રજૂ કરવામાં આવેલ હતી, જેના માટે, પરવાનગી આપવામાં આવી હોવા છતાં, અરજદારે ઓફિસ વાંધાઓનું પાલન ન કર્યું હોવાના કારણે હુકમ પસાર કરીને મેટર હાથ ધરવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. અરજી ૧૯મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ સવારે ૧૦.૩૦ વાગ્યે રાખવામાં આવી હતી, જોકે ૧૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ અરજીની સુનાવણી વહેલી કરવા માટે એવી રજૂઆત કરતી એક નોંધ મૂકવામાં આવી હતી કે બેઠક યોજાવાની નિયત થયેલ હતી. માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રીની પરવાનગી મેળવવામાં આવી હતી અને સાંજે ૦૫.૦૦ વાગ્યે ખાસ બેઠક યોજીને અદાલત દ્વારા મેટર હાથ ધરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

૨.૧ સંબંધિત ફકરાઓનો ઉદ્ધૃત ભાગ ટાંકીને નીચે મુજબનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

“૪.૧ સંબંધિત વકીલો દ્વારા રજૂઆતો અને દલીલો કરવામાં આવી હતી અને

અરજી દાખલ કરવા કે ન કરવા તેમજ વચગાળાની રાહત આપવા કે ન આપવા અંગેના પાસા પર અદાલત દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી.

૫. આજે અદાલતનું નોન-વર્કિંગ શનિવાર હોવાથી અને સમયની મર્યાદાને ધ્યાનમાં રાખીને સાંજે ૦૫.૦૦ વાગ્યાથી મેટર હાથ ધરવામાં આવેલ હોવાથી, હુકમ અનામત રાખવામાં આવે છે.

૬. અરજી હુકમ માટે અનામત રાખવામાં આવેલ હોવાથી, આથી એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૧૪.૧૨.૨૦૧૬ ની નોટિસ/એજન્ડા (પાનું ૧૭, એનેક્સર-એ) મુજબ જે બેઠક યોજાવાની નિયત થયેલ છે, તે યોજાશે. અવિશ્વાસ દરખાસ્ત માટેનો એજન્ડા હાથ ધરી શકાશે જે માત્ર ગુપ્ત મતદાન દ્વારા જ રહેશે. જોકે, પ્રક્રિયાના પરિણામની જાહેરાત કરવામાં આવશે નહીં કે તેને જાહેર કરવામાં આવશે નહીં અને સક્ષમ સત્તાધિકારી-ત્રીજા સામાવાળા દ્વારા તેને સીલબંધ કવરમાં રાખવામાં આવશે. બેઠકના અધ્યક્ષપદનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, સંબંધિત અસીલો અને અદાલતમાં વ્યક્તિગત રીતે ઉપસ્થિત અધિકારીઓ પાસેથી મળેલી સૂચનાઓ પર, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોએ જણાવ્યું હતું કે સદર બેઠકનું અધ્યક્ષપદ ત્રીજા સામાવાળા સત્તાધિકારી સંભાળી શકે છે. તે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે. ઉપર મુજબના અધ્યક્ષ કાયદા અનુસાર બેઠકનું સંચાલન કરશે.”

૩. અરજદાર ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિ, અમદાવાદના ચૂંટાયેલા સભ્ય છે, જેઓ ૨૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫ ના રોજ ચૂંટાયા હતા. ત્યારબાદ, ૨૦મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૫ ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં, અરજદાર ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિ (એપીએમસી) ના વાઈસ ચેરમેન તરીકે બન બિનહરીફ ચૂંટાયા હતા. અરજદારનો એવો કેસ છે કે રાજકીય ચિત્રમાં પરિવર્તન આવ્યું હોવાથી અને શાસક પક્ષ સભ્યો પર અરજદારને વાઈસ ચેરમેન પદેથી હટાવવા માટે દબાણ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છે અને માર્કેટ કમિટીની સત્તા પાછી મેળવવા માંગે છે, તેથી શુદ્ધ બુદ્ધિથી દૂર રહીને, એવા સમયે દરખાસ્ત લાવવામાં આવી છે જ્યારે અરજદાર-વાઈસ ચેરમેનની હોદ્દાની મુદત પૂર્ણ થવાના આરે છે.

૪. અરજદાર તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી દીપેન દેસાઈ સાથે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી સુધીર નાણાવટીને, અને સામાવાળા નં. ૧-ગુજરાત રાજ્ય, સામાવાળા નં. ૨-નિયામક, ખેત બજાર અને ગ્રામીણ નાણાં અને સામાવાળા નં. ૩-નાયબ નિયામક અને જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર, સહકારી મંડળીઓ તરફે વિદ્વાન એસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી રોનક રાવલની મદદ લેતા વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાનીને વિગતવાર સાંભળ્યા. સામાવાળા નં. ૪ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી વી. સી. વાઘેલા ઉપસ્થિત રહ્યા જ્યારે સામાવાળા નં. ૫ અને ૬ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અનીલ પટેલ સાથે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી દીપક દવે ઉપસ્થિત રહ્યા.

૪.૧ અરજીના પ્લીડીંગ્સ અને અરજદાર વતી વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પરથી, સ્પષ્ટપણે સમજી શકાય છે કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવતી વાદગ્રસ્ત એજન્ડા નોટિસને પડકારવા માટે ત્રણ મુખ્ય દલીલો કરવામાં આવી હતી. પ્રથમ દલીલ, અરજીના ફકરા ૩.૬ માં સમાવ્યા મુજબ, એ હતી કે તારીખ ૧૩મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના પત્રના આધારે ઇશ્યુ કરાયેલી એજન્ડા નોટિસમાં એ જણાવવામાં આવ્યું નહોતું કે કેટલા સભ્યોએ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત માટે રિક્વાઈઝિશન રજૂ કર્યું હતું અને આવી દરખાસ્તના કારણો પણ જણાવવામાં આવ્યા નહોતા; તેથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, ખેતીઉત્પન્ન બજાર અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (સદર એપીએમ અધિનિયમ) ની કલમ ૧૭એ ની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ થઈ હતી કે નહીં તે બિલકુલ સ્પષ્ટ નહોતું, ધારી લઈએ કે સદર કલમ હાલના કેસમાં લાગુ પડતી હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત કોણે અને કયા હેતુ માટે રજૂ કરી છે તે અંગે અરજદાર અંધારામાં હતા.

૪.૨ બીજી દલીલ, ફકરા ૩.૮ માં પ્લીડ કર્યા મુજબ, એ હતી કે શાસક પક્ષ સભ્યો પર દબાણ લાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો અને તેમની ઓળખ જાહેર કરવા માંગતો નહોતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેમની સહીઓ ખોટી કરીને અથવા તેમના પર દબાણ લાવીને દરખાસ્ત લાવવામાં આવી હતી અને તેથી આખી કવાયત કલંકિત હતી.

૪.૩ ત્રીજી દલીલ એ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર ૨૦મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૫ ના રોજ ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિ, અમદાવાદના વાઈસ ચેરમેન તરીકે ચૂંટાયા હતા. સદર એપીએમ અધિનિયમની કલમ ૧૭એ માં જોગવાઈ ૧૦મી એપ્રિલ, ૨૦૧૫ ના રોજ અમલમાં આવી, જેણે જોગવાઈ કરી કે માર્કેટ કમિટીના કુલ સભ્યોના એક-તૃતીયાંશથી ઓછી નહીં તેટલી સંખ્યા ધરાવતા સભ્યો દ્વારા દરખાસ્ત રજૂ કરીને માર્કેટ કમિટીના ચેરમેન અથવા વાઈસ ચેરમેનને દૂર કરી શકાય છે. વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વાઈસ ચેરમેન તરીકે અરજદારની ચૂંટણી સદર કલમમાં સુધારો અમલમાં આવ્યાની તારીખ પહેલાંની હોવાથી, આવો સુધારો એપ્રિલ, ૨૦૧૫ પહેલાં ચૂંટાયેલ વ્યક્તિના કેસમાં લાગુ પડશે નહીં, તેથી અરજદાર વિરુદ્ધ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટે સદર જોગવાઈના ઉપયોગને આધીન બનાવી શકાય નહીં. છેલ્લી દલીલ માટે સમર્થન માગતા, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૫૦૩/૨૦૧૩ માં ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૩ ના રોજ નિર્ણિત શૈલેષ જી. પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં આ અદાલતની ડિવિઝન બેંચના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

૪.૪ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે વાદગ્રસ્ત એજન્ડા-સહ-નોટિસમાં કોઈ કાનૂની ખામી નહોતી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે વૈધાનિક પ્રક્રિયાને અનુરૂપ હોવાથી, અદાલતે હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં અને એપીએમસીના સભ્યોને દરખાસ્ત આગળ ધપાવવા અને

સંચાલિત કરવા માટે મુક્ત છોડી દેવા જોઈએ. અરજદારના વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટની ત્રીજી રજૂઆત, કે કલમ ૧૭એ અને તેની આવશ્યકતાઓ સદર કલમ કાયદાના પુસ્તકમાં આવ્યા પહેલાં ચૂંટાયેલા અરજદારને લાગુ કરી શકાય નહીં, તેનો પ્રતિકાર કરવા માંગતા વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટે દર્શન સિંહ વિરુદ્ધ રામ પાલ સિંહ [એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૧૬૫૪] ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો. તેમણે મેસર્સ ઓરિએન્ટ પેપર એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય [એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૬૭૨] ના સર્વોચ્ચ અદાલતના અન્ય નિર્ણય પર વધુ આધાર રાખ્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતના વધુ એક નિર્ણય ચાદલાપતિ વેંકટેશ્વરલુ વિરુદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય [એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૭૦૪] ને ધ્યાને લેવામાં આવ્યો હતો. ઝીલે સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય [(૨૦૦૪) ૮ એસ.સી.સી. ૧] માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને પણ ધ્યાને લેવામાં આવ્યો હતો. સદર નિર્ણયો કાયદો ક્યારે ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવે છે કે ભૂતલક્ષી અસર ધરાવે છે તેવા સિદ્ધાંત પર અને તે સંબંધમાં અર્થઘટન લગતા સિદ્ધાંતો પર હતા. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટે એન.બી. પોસિયા વિરુદ્ધ ખેત બજાર અને ગ્રામીણ નાણાં નિયામક [૨૦૦૨ (૨) જી.એલ.આર. ૧૧૩૨ (એફ.બી.)] માં આ અદાલતના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો હતો. વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી દીપક દવે ખાનગી સામાવાળા ઓ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબી સોગંદનામાની વિગતો પર આધાર રાખ્યો હતો.

પ. ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલો પર વિચારણા કરવા તરફ આગળ વધતાં પહેલાં, ગુજરાત ખેતીઉત્પન્ન બજાર અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૭એ, જે હાલમાં કાયદાના પુસ્તકમાં ગુજરાત એક્ટ નં. ૧૪/૨૦૧૫ ના આધારે સ્થાપિત અને અમલમાં મૂકવામાં આવી છે, તેને ઉપયોગી રીતે ઉદ્ધૃત કરી શકાય.

“૧૭એ. (૧) માર્કેટ કમિટીના કુલ સભ્યોમાંથી એક-તૃતીયાંશ સભ્યો, ચેરમેન અથવા, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, વાઇસ ચેરમેન વિરુદ્ધ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવાનો ઇરાદો ધરાવતા હોય, તેઓ તેની નોટિસ નિયામકને આપી શકશે, જ્યાં નાયબ નિયામક અને જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર (સહકારી મંડળીઓ) આવી કમિટીના સભ્ય હોય; અને નાયબ નિયામક અને જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર (સહકારી મંડળીઓ) ને આપી શકશે જ્યાં સહકારી અધિકારી (માર્કેટિંગ) આવી કમિટીના સભ્ય હોય:

પરંતુ ચેરમેન અથવા, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, વાઇસ ચેરમેન વિરુદ્ધ આવી કોઈ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવી શકાશે નહીં, સિવાય કે તેમણે તેમના હોદ્દા પર છ મહિનાનો સમયગાળો પૂર્ણ કર્યો હોય:

પરંતુ વધુમાં કે આવી દરખાસ્ત અગાઉ નિષ્ફળ ગઈ હોય તે તારીખથી છ મહિનાની અંદર આવી અવિશ્વાસની દરખાસ્ત ફરીથી લાવી શકાશે નહીં.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત નિયામક અથવા નાયબ નિયામક અને જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર અથવા તેમના દ્વારા અધિકૃત કોઈ પણ અધિકારી, ગુપ્ત મતદાનથી મતદાન કરવાની પદ્ધતિ દ્વારા આવી દરખાસ્ત પર નિર્ણય લેવા માટે

આવી અવિશ્વાસની દરખાસ્તની નોટિસ મળ્યાના ત્રીસ દિવસની અંદર માર્કેટ કમિટીના સભ્યોની એક ખાસ સામાન્ય સભા બોલાવશે.

(૩) જ્યાં બેઠકમાં ઉપસ્થિત અને મતદાન કરનારા કુલ સભ્યોની બહુમતી અથવા બે-તૃતીયાંશથી ઓછી નહીં તેટલી બહુમતીથી અવિશ્વાસની દરખાસ્ત પસાર થાય છે, ત્યારે ચેરમેન અથવા, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, વાઈસ-ચેરમેન હોદ્દો ધરાવતા બંધ થશે.”

પ.૧ ઉપરની કલમ ૧૭એ ઉમેરતાં પહેલાં, અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટેની આવશ્યકતા અને પ્રક્રિયા પ્રદાન કરતી કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ નહોતી. કલમ ૧૭એ ઉમેરવાના આધારે, તે વિધાનમંડળ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ છે, પ્રથમ તો એ કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત ચેરમેન કે વાઈસ ચેરમેન વિરુદ્ધ ત્યાં સુધી લાવી શકાશે નહીં સિવાય કે તેમણે તેમના હોદ્દા પર છ મહિનાનો સમયગાળો પૂર્ણ કર્યો હોય. બીજી શરત એ છે કે આવી દરખાસ્ત અગાઉ લાવવામાં આવી હોય અને નિષ્ફળ ગઈ હોય તે તારીખથી છ મહિનાની અંદર લાવી શકાશે. આ જોગવાઈઓનો હેતુ અવિશ્વાસની દરખાસ્તના દુરુપયોગને રોકવાનો, ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિની સંસ્થામાં વ્યાપક બનતી રાજકીય ખેંચતાણને રોકવાનો અને તેને વારંવારની અસ્થિરતાથી બચાવવાનો છે. પેટા-કલમ (૩) માં એવું પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે કે જો અવિશ્વાસની દરખાસ્ત હાજર રહેલા અને મતદાન કરનારા કુલ સભ્યોના બે-તૃતીયાંશની બહુમતીથી પસાર થાય છે, તો ચેરમેન

અથવા વાઈસ ચેરમેન, જેવી સ્થિતિ હોય તેમ, હોદ્દો ધરાવતા બંધ થશે. અવિશ્વાસની દરખાસ્ત કાયદેસર રીતે લાવવા માટે પૂર્વ-શરત તરીકે માર્કેટ કમિટીના કુલ સભ્યોની સંખ્યાના ઓછામાં ઓછા એક-ચતુર્થાંશ સભ્યોનું બળ શરત તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે.

૫.૨ અવિશ્વાસનું પગલું એ લોકશાહી સંસ્થાની કામગીરીમાં જડાયેલી એક લોકશાહી પ્રક્રિયા છે જ્યાં પ્રતિનિધિઓ સભ્યોની મંડળી દ્વારા ચૂંટાય છે, પછી તે કોઈપણ વંશાનુક્રમિક સ્તરે હોય, ભલે તે સહકારી મંડળી હોય કે સંસદ હોય. કાયદામાં અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટેની પ્રક્રિયાગત આવશ્યકતા હોય કે ન હોય, જો સભ્યોની મંડળી ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓમાં પોતાનો વિશ્વાસ ચાલુ રાખવા માટે અસમર્થ હોય તો તેમના દ્વારા અવિશ્વાસની દરખાસ્ત હંમેશા લાવી શકાય છે. એન. બી. પોસિયા (ઉપર મુજબ) માં, પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો કે વૈધાનિક જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં પણ, ચૂંટાયેલા હોદ્દેદારને અવિશ્વાસની દરખાસ્ત પસાર કરીને હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાય છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કોરમ રચતા હાજર સભ્યોની સાદી બહુમતીથી પસાર થયેલી અવિશ્વાસની દરખાસ્ત કાયદેસર ગણાશે. વિપુલભાઈ એમ. ચૌધરી વિરુદ્ધ ગુજરાત કોઓપરેટિવ મિલ્ક માર્કેટિંગ ફેડરેશન લિમિટેડ [(૨૦૧૫) ૮ એસ.સી.સી. ૧] માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટેની કોઈ જોગવાઈ ન હોવા છતાં, ચેરમેન અને વાઈસ ચેરમેનની ચૂંટણી માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસરીને આવી

દરખાસ્ત લાવી શકાય છે અને તે લોકશાહીની ભાવના અને દુઝમા બંધારણીય સુધારાની ભાવનામાં હતું. એ સાચું છે કે જો કાયદો આવશ્યકતાઓ નિર્ધારિત કરે છે, તો તેનું પાલન કરવું પડશે. જ્યાં સુધી ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિઓનો સંબંધ છે, અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટેનું પ્રક્રિયાગત પાસું હવે ઉપર મુજબની કલમ ૧૭એ ની શરતો અનુસાર નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. સદર કલમની શરતો અનુસાર લાવવામાં આવે ત્યારે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત કાયદેસર રીતે સ્થાપિત દરખાસ્ત છે.

૬. અરજદાર વતી ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલો પર પાછા ફરતાં, પ્રથમ દલીલ કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત કોણે મૂકી હતી તે જાણી શકાયું નહોતું, તે માત્ર ક્ષણભર માટે જ ટકી શકી હોત કારણ કે ખાનગી સામાવાળા ઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબી સોગંદનામામાં, ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિના નિયામકને આપવામાં આવેલી તારીખ ૦૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ની નોટિસની નકલ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી હતી, જે અધિનિયમની કલમ ૧૭એ ની જોગવાઈ હેઠળ આપવામાં આવી હતી અને તેમાં તેમની પોતાની સહીઓ ધરાવતા ૧૨ સભ્યોના નામ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. આમ તે સ્પષ્ટ થઈ ગયું કે ૧૨ જેટલા સભ્યો, જેઓ ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિના કુલ બળના એક-તૃતીયાંશ બળની આવશ્યકતા સંતોષતા હતા, તેમણે પોતાની સહીઓ હેઠળ ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ દરખાસ્ત રજૂ કરી હતી. કેસના રેકૉર્ડ પરની આ હકીકતલક્ષી સ્પષ્ટતાના કારણે, અરજદારની પ્રથમ દલીલ ટકી રહેલી કહી શકાય

નહીં. સદર બિન-પ્રતિકારિત પાસું સૂચક હતું કે અવિશ્વાસ માટેની દરખાસ્ત અધિનિયમની કલમ ૧૭એ હેઠળ વિચારાયા મુજબની અપેક્ષિત બહુમતી દ્વારા લાવવામાં આવી હતી.

૬.૧ ભાનુમતી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [(૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે લોકશાહી સંસ્થાના કોઈપણ વડાએ વિશ્વાસની કસોટીનો સામનો કરવા તૈયાર રહેવું જોઈએ. લોકશાહી અધ્યક્ષની પ્રવૃત્તિમાં જવાબદારી અને પારદર્શિતાની માંગ કરે છે. પંચાયતી રાજ સંસ્થાની કામગીરીના સંદર્ભમાં વધુ અવલોકન કરતા, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી હોદ્દા પર ચૂંટાયેલા હોદ્દેદાર પંચાયતના બહુમતી સભ્યોના સતત વિશ્વાસનો આનંદ માણે છે, ત્યારે જ તેઓ કાયદેસર રીતે કાર્યો અને ફરજો બજાવી શકે છે. પ્રતાપ ચંદ્ર મહેતા વિરુદ્ધ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલ ઓફ એમ.પી. [૨૦૧૧ (૯) એસ.સી.સી. ૫૭૩] માં અને ઉષા ભારતી વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય [૨૦૧૪ (૭) એસ.સી.સી. ૬૬૩] માં, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે લોકશાહી સંસ્થામાં, વિશ્વાસ એ પાયો છે જેના પર લોકશાહીનું માળખું નિર્માણ પામે છે. લોકશાહી જવાબદારી મતદારોના વિશ્વાસ પર ટકેલી છે અને જો પ્રતિનિધિ મંડળને તેમણે ચૂંટેલા અને પસંદ કરેલા હોદ્દેદારમાં વિશ્વાસ ન હોય, તો લોકશાહી આવા અધિકારીને લોકશાહી ઢબે દૂર કરવાની માંગ કરે છે.

૬.૨ ઉષા ભારતી (ઉપર મુજબ) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ભારપૂર્વક સ્પષ્ટ કર્યું હતું

કે,

“અમારા મતે, પંચાયત અધ્યક્ષ જેવા ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિને હટાવવાની જોગવાઈ સંસ્થાની લોકશાહી કામગીરી સુનિશ્ચિત કરવા તેમજ ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કરવામાં આવતા કાર્યોમાં પારદર્શકતા અને જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે મૂળભૂત મહત્વ ધરાવે છે.” (ફકરો ૫૩)

૬.૩ વિપુલભાઈ એમ. ચૌધરી (ઉપર મુજબ) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના શબ્દોમાં તેને સંક્ષિપ્તમાં રજૂ કર્યું હતું.

“જો કોઈ વ્યક્તિની લોકશાહી પ્રક્રિયા દ્વારા હોદ્દા પર પસંદગી કરવામાં આવી હોય, અને જ્યારે તે વ્યક્તિ તેને પસંદ કરનારા પ્રતિનિધિઓનો વિશ્વાસ ગુમાવે છે, તો તે પ્રતિનિધિઓ પાસે એવા હોદ્દેદારને દૂર કરવાનો લોકશાહી અધિકાર હોવો જોઈએ કે જેના પર તેઓ વિશ્વાસ ધરાવતા નથી, જો તે સંસ્થાઓને બંધારણ/કાયદા હેઠળ લોકશાહી સંસ્થાઓ તરીકે જોવામાં આવતી હોય.” (ફકરો ૨૦)

૬.૩.૧ સહકારી મંડળીના માળખાના સંદર્ભમાં જે જણાવવામાં આવ્યું હતું, વિપુલભાઈ એમ. ચૌધરી (ઉપર મુજબ) માં, તે ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિના માળખાને લાગુ પડે છે,

“સહકારી મંડળી લોકશાહી, સમન્યાય, સમાનતા અને એકતાના સહકારી સિદ્ધાંતો પર નોંધાયેલી છે. લોકશાહી જવાબદારી, પરસ્પર વિશ્વાસ, ન્યાયીપણું,

નિષ્પક્ષતા, પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે લાગણીની એકતા કે સંમતિ, સહકારિતા વગેરે સહકારી સિદ્ધાંતોના કેટલાક મુખ્ય પરિમાણો છે. આવા સિદ્ધાંતો પર બનેલી સંસ્થાનું નેતૃત્વ એવા કેપ્ટન દ્વારા કરી શકાય નહીં કે જેમાં સહ-નાવિકોને કોઈ વિશ્વાસ ન હોય.” (ફરો ૧૯)

૬.૪ ખેતીઉત્પન્ન બજાર સમિતિ જેવી તેના સ્તરે કામ કરતી સ્વાયત્ત સંસ્થામાં ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિ અથવા ચૂંટાયેલા હોદ્દેદારમાં સતત વિશ્વાસ રાખવાનું તત્વ, આવી સંસ્થા કે મંડળની લોકશાહી કામગીરીનું અવિભાજ્ય પાસું છે. કોઈપણ લોકશાહી મંડળમાં ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ દ્વારા માણવામાં આવતી શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ એ તેના સ્થાનનો આધારશિલા છે. ચૂંટાયેલ હોદ્દો ધરાવવાની શક્તિ અને કાયદેસરતા એ વિશ્વાસમાંથી મેળવવામાં આવે છે જે ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ તેને ચૂંટનારા વ્યક્તિઓના મંડળ પાસેથી મેળવે છે અને માણે છે.

૬.૫ જેમ ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિમાં વિશ્વાસ મૂકવો એ એક લોકશાહી કાર્ય છે, તેમ અવિશ્વાસ પાછો ખેંચવો એ પણ એટલું જ લોકશાહી ભાવનાનું કાર્ય છે.

અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવી એ એક લોકશાહી કાર્ય છે અને તેની વિચારણા પણ એક લોકશાહી પ્રક્રિયા છે. ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ આવી દરખાસ્ત લાવવા માટે ચૂંટાયેલા મંડળના સભ્યો પાસે વિવિધ કારણો હોઈ શકે છે. આ કારણોનું પોતાનું ક્ષેત્ર છે, જે સામાન્ય રીતે અદાલતી રીતે માપી શકાય તેવા અથવા સંચાલિત કરી શકાય તેવા ધોરણોને આધીન નથી. એકવાર ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ

મતદારોનો વિશ્વાસ ગુમાવે છે, તો તેને હોદ્દા પર ચાલુ રહેવાનો કોઈ અધિકાર નથી. અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવામાં આવશે, તેના પર ચર્ચા થશે અને તે પસાર થવામાં અથવા નિષ્ફળ જવામાં પરિણમશે.

૬.૬ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત એક લોકશાહી કાર્ય હોવાથી તેને અન્ય કોઈપણ લોકશાહી પ્રક્રિયાની જેમ અબાધિતપણે આગળ વધવા દેવી જોઈએ. દરખાસ્ત લાવનારાઓ પાસે તેને લાવવાનો લોકશાહી અધિકાર છે. જે ચૂંટાયેલી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ તે સંબોધિત છે, તે તેનો સામનો કરવા માટે બંધાયેલ છે. વૈધાનિક પરિપૂર્ણતાના અભાવ અથવા લોકશાહી ન્યાયીપણાના સંદર્ભમાં પ્રક્રિયાગત ગૂંચવણોથી ભરેલી ન હોય ત્યાં સુધી, પ્રક્રિયાને નિરંતર ચાલવા દેવી જોઈએ. અહીં એવો કેસ નથી. અવિશ્વાસની દરખાસ્તને લોકશાહી રીતે પૂર્ણ થવા માટે મુક્ત માર્ગ આપવો પડશે. અદાલતે કાયદા અનુસાર ઈશ્યુ કરાયેલી અવિશ્વાસની દરખાસ્ત અથવા એજન્ડા નોટિસ પર સ્ટે આપવા માટે હંમેશા અનિચ્છુક રહેવું જોઈએ. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, વાદગ્રસ્ત એજન્ડા નોટિસે અધિનિયમની કલમ ૧૭એ ની આવશ્યકતાને સંતોષી હતી.

૬.૭ અરજદાર વિરુદ્ધ દરખાસ્ત શા માટે લાવવામાં આવી તેના કોઈ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા તે એક વ્યર્થ દલીલ હતી. બાબુભાઈ મૂળજીભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ નંદલાલ ખોડીદાસ બારોટ [એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૨૧૦૫] માં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે અવિશ્વાસની દરખાસ્તના કિસ્સામાં

એવી કોઈ અનિવાર્ય આવશ્યકતા નથી કે તે કોઈ ચોક્કસ ધોરણે પસાર થવી જોઈએ. અવિશ્વાસની દરખાસ્ત અને ઠપકાની દરખાસ્ત વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરતાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઠપકાની દરખાસ્તના કિસ્સામાં જેના પર તે આધારિત હોય તે કારણ અથવા આરોપ નક્કી કરવો જરૂરી હતો, પરંતુ અવિશ્વાસની દરખાસ્તમાં કોઈ કારણ દર્શાવવાની જરૂર નથી. ઠપકાના મતમાં જે ધારણા કરવામાં આવે છે તે એ છે કે જે વ્યક્તિઓને ઠપકો આપવાનો હોય તેઓ કોઈ ગેરરીતિ કે ભૂલ કે ક્ષતિ માટે દોષી ઠર્યા છે જેથી ઠપકાની દરખાસ્ત લાવતી વખતે આવી ગેરરીતિ કે ક્ષતિ દર્શાવવી જરૂરી બને છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવામાં આવે ત્યારે આવી કોઈ વિચારણા ઉપસ્થિત થતી નથી. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, “સત્તાધિકારી તરફથી કોઈ આરોપ કે ગેરરીતિ કે ક્ષતિની ગેરહાજરીમાં સત્તાધિકારી વિરુદ્ધ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત પસાર કરવા માટે કોઈ કાનૂની મનાઈ નથી. અવિશ્વાસની દરખાસ્તનો આવશ્યક અર્થ એ છે કે જે પક્ષ વિરુદ્ધ આવી દરખાસ્ત પસાર થાય છે તે સભ્યોની અપેક્ષિત બહુમતીનો વિશ્વાસ ધરાવતો બંધ થયો છે”.

૬.૮ અવિશ્વાસની દરખાસ્ત અંગેની ઉપરોક્ત વિભાવના, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટની એ દલીલનો જવાબ આપે છે અને તેનો નિકાલ કરે છે કે અરજદારને કારણોથી વાકેફ કરવામાં આવ્યા નહોતા અને એજન્ડા નોટિસમાં દરખાસ્ત લાવવાના કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા. બાબુભાઈ મૂળજીભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણય પર આ અદાલતે એન.બી. પોસિયા (ઉપર મુજબ) માં

આધાર રાખ્યો હતો અને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે,

“... .. તે સ્પષ્ટ છે કે અવિશ્વાસની દરખાસ્ત માટે દરખાસ્ત લાવવા માટેના કોઈ કારણોના નિવેદનની જરૂર નથી કે તેને પસાર કરવા માટેના કારણો જણાવીને દરખાસ્ત પસાર કરવાની જરૂર નથી. સામાવાળા ના વકીલ દ્વારા યોગ્ય રીતે ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે તેમ, હોદ્દાના ચૂંટાયેલા ધારકમાં વિશ્વાસ એ લોકશાહીનો આત્મા છે. તમામ લોકશાહી સંસ્થાઓ સભ્યો અને તેમના નેતા વચ્ચેના પરસ્પર વિશ્વાસ પર કામ કરે છે. અન્ય કોઈ બાબત વિના વિશ્વાસનો અભાવ, જે વાસ્તવિક પાયા પર આધારિત છે, તે દરખાસ્ત લાવવા માટે પૂરતો છે.”

૭. ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલ બીજું કારણ એ હતું કે દરખાસ્ત લાવવાનું કૃત્ય કલંકિત હોવાથી, તેને ટકાવી રાખવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. ઇન્ડિયન રેલવે કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ અજય કુમાર [(૨૦૦૩) ૪ એસ.સી.સી. ૫૭૯] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલંકિતતા સાબિત કરવાનો બોજ તે આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ પર ખૂબ ભારે હોય છે. કલંકિતતાના આક્ષેપો સાબિત કરવા કરતા સરળતાથી કરવામાં આવે છે, અને આવા આક્ષેપોની ગંભીરતા જ ઉચ્ચ કક્ષાની વિશ્વસનીયતાના પુરાવાની માંગ કરે છે, તેમ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું. સિદ્ધાંત એવો જણાવવામાં આવ્યો હતો કે પક્ષકાર દ્વારા તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા અસમર્થ હકીકતો પરથી શંકાસ્પદ અનુમાનો દોરવામાં અદાલતે ધીમા રહેવું જોઈએ, ખાસ કરીને

જ્યારે વહીવટમાં ઉચ્ચ જવાબદારી ધરાવતા અધિકારીના હુકમ સામે આવા ગંભીર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હોય.

૭.૧ મુથા એસોસિએટ્સ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [(૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૩૦૪] માં, એપીએમસી દ્વારા રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં તત્કાલીન મંત્રી સામે કલંકિતતાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ અદાલતે શોધી કાઢ્યું કે મંત્રી દ્વારા લેવામાં આવેલ નિર્ણય ડવલપર અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કેવી રીતે પ્રભાવિત થયો હતો તેની ચોક્કસ વિગતો કે વિગતો વિનાનો હતો. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે મંત્રીનું કૃત્ય બિલ્ડરના પ્રભાવ હેઠળ હતું, અને માત્ર એટલા માટે કલંકિતતા આરોપિત કરી હતી કે હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ અયોગ્ય જણાયો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે હાઈકોર્ટ દ્વારા ગણાવવામાં આવેલી પરિસ્થિતિઓએ કદાચ એવી મજબૂત શંકા જગાડી હોઈ શકે કે મંત્રીએ અપ્રાસંગિક વિચારણાથી પ્રેરિત થઈને કામ કર્યું હતું, પરંતુ શંકા, ગમે તેટલી મજબૂત હોય, કલંકિતતાના આરોપનો પુરાવો બની શકતી નથી.

૭.૨ બંધારણીય સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ કાયદાકીય રીતે અયોગ્ય જણાયો હોવાની માત્ર હકીકતનો અર્થ એ નથી કે હુકમ સ્વયંભૂ કલંકિત હતો, તેવી વકીલની દલીલને સમર્થન આપતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા,

“હકીકતમાં દ્વેષ” અથવા સામાન્ય વ્યવહારમાં જેને કલંકિતતા તરીકે વર્ણવવામાં

આવે છે તેના પ્લીડિંગ અને પુરાવા અંગેનો કાયદો ખરેખર આ અદાલતના નિર્ણયોની લાંબી શ્રેણી દ્વારા પ્રસ્થાપિત થયેલ છે. નિર્ણયો વ્યાપકપણે “હકીકતમાં ક્ષેષ” સૂચવતા આક્ષેપો ચોક્કસ હોવા અને જરૂરી વિગતો દ્વારા સમર્થિત હોવાની આવશ્યકતાને માન્યતા આપે છે. સમીક્ષા હેઠળનું કૃત્ય કલંકિત રીતે લેવામાં આવ્યું હતું તે મુજબના અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય કથનો તેથી પૂરતા રહેશે નહીં. એટલો જ પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત એ છે કે પડકારવામાં આવેલ કૃત્ય ખરેખર કલંકિત હતું તે સ્થાપિત કરવાનો બોજ આરોપ મૂકનાર વ્યક્તિ પર ભારે રહે છે; જેને અર્ધ-ફોજદારી સ્વરૂપનું ગણવામાં આવે છે અને જે વ્યક્તિ કલંકિત રીતે કામ કર્યાનું સાબિત થાય છે તેના માટે પ્રતિકૂળ પરિણામો તરફ દોરી શકે છે. વાસ્તવમાં એવી ધારણા છે કે જાહેર સત્તાધિકારીએ શુદ્ધ બુદ્ધિથી અને સદ્ભાવનાથી કામ કર્યું છે.” (ફરો ૪૨)

૭.૩ જ્યારે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં પ્લીડિંગ્સ અને કલંકિતતાના કારણની તપાસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે આ બાબત પરનો કેસ માત્ર અસ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી પરંતુ વાદગ્રસ્ત કૃત્યના સંબંધમાં ક્ષેષ દર્શાવી શકાય તેવી હકીકતો અને કથનોથી ઘણો ઓછો પડે છે. માત્ર એટલું જ કહેવું કે “રાજકીય ચિત્રમાં પરિવર્તન આવ્યું છે અને શાસક પક્ષ અરજદારને વાઈસ ચેરમેન તરીકે હટાવવા માટે દબાણ કરી રહ્યો છે અને માર્કેટ કમિટીની સત્તા પાછી મેળવવા માંગે છે” તે હાથ ધરવામાં આવેલી ક્વાયત કલંકિત છે તેવું રચવા અને નિષ્કર્ષ કાઢવા માટે પૂરતો આક્ષેપ નથી. ના ફરો ૩.૧૦ માં કરેલા કથનો કે અધિકારીને

સ્ટાફની રોજગારી અંગે તપાસ સોંપવામાં આવી હતી અને તેમણે હોદ્દાઓ વિરુદ્ધ એકતરફી અહેવાલ આપ્યો હતો, તે પોતે જ કૃત્ય કલંકિત હોવાનું સૂચક નથી.

૭.૪ કલંકિત ગણવા અથવા ગણવા માટેના કૃત્યમાં કાયદાના ચોક્કસ ધોરણો હોય છે જેમ કે ઉપર જોઈ શકાય છે. અરજદારના અસ્પષ્ટ અને પાયાવિહોણા દાવાઓ કલંકિતતા કે હકીકતમાં ક્લેષ સ્થાપિત કરી શકતા નથી અને સદર દલીલ સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ જાય છે.

૭.૫ રાજકીય દબાણ અથવા રાજકીય હેતુ એ કાયદાકીય રીતે ટકી શકે તેવું અન્ય કશું જ ના હોય તો તે બિલકુલ યોગ્ય દલીલ બની શકે નહીં. ન તો તે પોતે જ કલંકિતતાના દવામાં ઉમેરો કરે છે. સત્તાના ગલિયારામાં હંમેશા રાજકીય પ્રવૃત્તિઓનો ધમધમાટ હોય છે, કારણ કે, તે સત્તાના ગલિયારા છે. તેમાંથી દરેક ધમધમાટ અને દરેક રાજકીય ચાલ કાયદાની અદાલત અને રિટ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપનો વિષય બનતી નથી, અલબત્ત, જો કૃત્ય, નિર્ણય કે વર્તન કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરતું હોય, કાયદાને નિષ્ફળ બનાવતું હોય અથવા કોઈ ઉચ્ચ કાનૂની સિદ્ધાંત કે બંધારણીય અમલને સુરક્ષિત અને સંરક્ષિત કરવા માટે હસ્તક્ષેપ જરૂરી હોય તે સિવાય. દરેક રાજકીય ચાલાકી, જો કાયદાના ભંગ સમાન ન હોય તો, કાયદાની અદાલતમાં કોઈ કારણ નથી.

૮. આ બાબત ત્રીજી અને છેલ્લી દલીલ તરફ દોરી જાય છે, એટલે કે અરજદારની

વાઈસ ચેરમેન તરીકેની ચૂંટણી પછી કલંકિત કલમ ૧૭એ ની જોગવાઈ અમલમાં લાવવામાં આવી હોવાથી, તે તેમના કેસને લાગુ પડી શકે નહીં. તેના દ્વારા વકીલ એવી દલીલ કરવા માંગતા હતા કે તે બાદમાં ઉમેરવામાં આવેલી જોગવાઈ હતી અને તેને ભૂતલક્ષી રીતે લાગુ કરી શકાય નહીં.

૮.૧ આ રજૂઆત સાથે કામ પાડતા પહેલાં, વિજ્ઞાન સિનિયર એડવોકેટ દ્વારા શૈલેષભાઈ ગોવિંદભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) પર રાખવામાં આવેલા આધાર પર વિચારણા કરી શકાય. તે કેસમાં, સંકળાયેલ પ્રશ્ન એ હતો કે તત્કાલીન અમલમાં રહેલા બાય-લો હેઠળ એક વર્ષના સમયગાળા માટે ચૂંટાયેલા ડિસ્ટ્રિક્ટ કોઓપરેટિવ મિલ્ક પ્રોડ્યુસર્સ યુનિયનના હોદ્દેદારો એવા અરજદારોને કલમ ૭૪ ના ખંડ (૧સી) માં થયેલા સુધારાના પ્રકાશમાં ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી શકાઈ હોત કે કેમ કે જેના દ્વારા એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે વ્યવસ્થાપક સમિતિના ચૂંટાયેલા સભ્યો અને તેના હોદ્દેદારોની હોદ્દાની મુદત ચૂંટણીની તારીખથી પાંચ વર્ષની રહેશે અને હોદ્દેદારોની મુદત વ્યવસ્થાપક સમિતિની મુદત સાથે સહ-અંતર્ગત રહેશે. અસંશોધિત કાયદામાં, વ્યવસ્થાપક સમિતિની મુદત ત્રણ વર્ષની હતી જેમાં સુધારેલી જોગવાઈ મુજબ પાંચ વર્ષનો સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં અરજદારો-હોદ્દેદારોની પસંદગી વ્યવસ્થાપક સમિતિના સભ્યો દ્વારા એક વર્ષના સમયગાળા માટે કરવામાં આવી હતી. અરજદારો વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે હોદ્દેદારોની મુદત વ્યવસ્થાપક સમિતિની મુદત સાથે સહ-અંતર્ગત બનાવવામાં

આવી હોવાથી જે અસંશોધિત કાયદા હેઠળ ત્રણ વર્ષ માટે હતી, અરજદારોને ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. વિદ્વાન સિંગલ જજ તેમજ ડિવિઝન બેંચે સદર દલીલનો સ્વીકાર ન કરીને અનુક્રમે રિટ અરજી અને લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ફગાવી દીધી હતી. ઉપરોક્ત કેસની હકીકતો અત્રેના કેસની હકીકતોથી સાવ અલગ હતી અને હાથ પરના કેસની હકીકતો સાથે માંડ મેળ ખાતી હતી. શૈલેષભાઈ ગોવિંદભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) નો સદર નિર્ણય, કોઈપણ રીતે અત્રેના અરજદારની તેમની દલીલ માટે મદદરૂપ થઈ શકે નહીં.

૮.૨ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા નિર્ણયો નોંધતા, દર્શન સિંહ (ઉપર મુજબ) એવો કેસ હતો જ્યાં પૂર્વજોની મિલકતના ટ્રાન્સફર અંગેની જોગવાઈ પંજાબ કસ્ટમ (પાવર ટુ કોન્ટેસ્ટ) એક્ટ હેઠળ હતી. ૧૯૭૩ માં સુધારાયેલી કલમ ૭ એ, પૂર્વજોની અથવા બિન-પૂર્વજોની સ્થાવર મિલકતના ટ્રાન્સફરને પડકારવા પર સંપૂર્ણ મનાઈ મૂકી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૭ દ્વારા મૂકવામાં આવેલી પડકારવાની મનાઈ પેનલિંગ કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે. મેસર્સ ઓરિએન્ટ પેપર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) તેમજ ચાદલાપતિ વેંકટેશ્વરલુ (ઉપર મુજબ) નો નિર્ણય ભૂતલક્ષીતાના પાસા પર હતો. તેવી જ રીતે, ઝીલે સિંહ (ઉપર મુજબ) નો નિર્ણય બે કરતાં વધુ બાળકો હોવાના આધારે નગરપાલિકાની સભ્યપદ માટે ગેરલાયકાત સંબંધે હરિયાણા મ્યુનિસિપાલિટી એક્ટ, ૧૯૭૩

હેઠળ હતો. સંશોધન એક્ટ દ્વારા ગેરલાયકાત અમલમાં લાવવામાં આવી હતી. અદાલતે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે જાહેર કરાયેલ કાયદો કેવી રીતે કામ કરશે. ઉપરોક્ત નિર્ણયો દ્વારા પ્રતિપાદિત અર્થઘટનના સિદ્ધાંતો અરજદારના કેસમાં અધિનિયમની કલમ ૧૭એ ની લાગુ પડવાની સ્થિતિ અંગેની રજૂઆતોને સમજવામાં મદદરૂપ હતા.

૯. પંજાબ યુનિવર્સિટી વિરુદ્ધ સુભાષ ચંદર [એ.આઈ.આર. ૧૯૮૪ એસ.સી. ૧૪૧૫] માં સર્વોચ્ચ અદાલતને યુનિવર્સિટીની પરીક્ષામાં બેસતા ઉમેદવારોને ગ્રેસ ગુણ તરીકે આપવાના ગુણની અમુક ટકાવારી અંગેના નિયમન સાથે કામ પાડવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો. ઉમેદવારો વર્ષ ૧૯૬૫ માં એમબીબીએસ કોર્સમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૭૪ માં ફાઇનલ એમબીબીએસ પરીક્ષામાં બેઠા હતા. દરમિયાન, વર્ષ ૧૯૭૦ માં, એમબીબીએસ ઉમેદવારો માટે ગ્રેસ ગુણની ટકાવારી ઘટાડીને નિયમનમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા-વિદ્યાર્થીએ એવી દલીલ કરી હતી કે જ્યારે તેઓ વર્ષ ૧૯૬૫ માં કોર્સમાં જોડાયા ત્યારે જે જૂનું નિયમન અમલમાં હતું તે તેમને લાગુ કરવું જોઈએ અને તેમને મિડવાઈફરીના વિષય સહિત ફાઇનલ પરીક્ષામાં સંપૂર્ણ રીતે પાસ થયેલા જાહેર કરવા જોઈએ, જેમાં તેઓ સુધારેલા નિયમનના કારણે ગુણના અભાવે નપાસ થયા હતા.

૯.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું,

“... ... ગ્રેસ ગુણ અંગે સુધારેલા નિયમનના આધારે નપાસ થયાની જાહેરાત

અમાન્ય નહોતી. સુધારા દ્વારા લાવવામાં આવેલા ફેરફારમાં ભૂતલક્ષીતાનું કોઈ તત્વ નહોતું. તેને માત્ર એટલા માટે ભૂતલક્ષી અમલમાં હોવાનું કહી શકાય નહીં કારણ કે ૧૯૭૦ માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, તે 'એસ' ને લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું, જેઓ અગાઉ ૧૯૬૫ માં કોર્સમાં જોડાયા પછી ૧૯૭૪ માં ફાઈનલ પરીક્ષામાં બેઠા હતા. ૧૯૬૫ માં તેમના પ્રવેશ સમયે તેમને એવું કોઈ વચન આપવામાં આવ્યું નહોતું કે કોઈપણ પરીક્ષા પાસ કરવા અથવા ગ્રેસ ગુણ આપવા માટે જરૂરી ગુણની ટકાવારી અંગેના નિયમ અથવા નિયમનમાં કોઈ ફેરફાર થશે નહીં અને પ્રવેશ સમયે અમલમાં રહેલા તે સંબંધિત નિયમો તેઓ પોતાનો આખો કોર્સ પૂરો ન કરે ત્યાં સુધી તેમને લાગુ પડવાનું ચાલુ રહેશે. (૧૯૭૬) ૭૮ પંજાબ એલ.આર. ૯૨૦ (એફ.બી.), ૨૬ કરાયેલ." (ફકરા ૯ થી ૧૨)

૯.૨ આ કેસની હકીકતો પર પાછા ફરતાં, અરજદાર જ્યારે એપીએમસીના વાઈસ ચેરમેન તરીકે ચૂંટાયા ત્યારે તેમની પાસે અવિશ્વાસની દરખાસ્તના સંબંધમાં કાયદાની ચોક્કસ પ્રકારની જોગવાઈઓ દ્વારા શાસિત થવાનો કોઈ અધિકાર, નિહિત અધિકાર તો બિલકુલ નહોતો. જો તેઓ વાઈસ ચેરમેન બન્યા પછી, જોગવાઈમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હોય, તો આવો સુધારેલો નિયમ તેમના વાઈસ ચેરમેન તરીકેના કાર્યકાળ દરમિયાન લાવવામાં આવેલી અવિશ્વાસની દરખાસ્તના સંબંધમાં ચોક્કસપણે લાગુ પડશે. જો આ પાસા પરની દલીલ કલમ ૧૭એ ની ભૂતલક્ષી લાગુ અથવા ભૂતલક્ષી કામગીરીના સિદ્ધાંત પર આધારિત હોય, તો આવી મનાઈ ત્યારે જ ઉદ્ભવશે જ્યારે જોગવાઈ વ્યક્તિના નિહિત

અધિકારને છીનવી લે. ખરેખર અરજદારના કેસમાં જોગવાઈના ભૂતલક્ષી અમલનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. અરજદારના કેસમાં લાગુ કરતી વખતે જે જોગવાઈ અમલમાં હતી તે અમલી બનશે. એ દલીલને કોઈ પણ રીતે ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં કે અરજદાર અધિનિયમની કલમ ૧૭એ ની જોગવાઈ અમલમાં આવી તે પહેલાં વાઈસ ચેરમેન તરીકે ચૂંટાયા હોવાથી, તેની આવશ્યકતાઓ અનુસાર અવિશ્વાસની દરખાસ્ત લાવવા માટે તે લાગુ પડશે નહીં.

૧૦. અગાઉની ચર્ચા, વિગતવાર સ્પષ્ટતા અને કારણોસર, અરજીમાં કોઈ ગુણદોષ જણાતા નથી. ત્રીજા સામાવાળા દ્વારા ઇશ્યુ કરાયેલી તારીખ ૧૪મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ની એજન્ડા નોટિસને રદ કરવાની અરજ મંજૂર કરી શકાય નહીં. ગુણદોષ વગરની અરજી આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૧૧. ઉપર મુજબ અરજી ફગાવી દેવાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અરજીમાં ૧૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ ચુકાદો અનામત રાખતી વખતે અવિશ્વાસની દરખાસ્તની પ્રક્રિયાનું પરિણામ સીલબંધ કવરમાં રાખવા માટે ઇશ્યુ કરાયેલ નિર્દેશ આથી ઉઠાવી લેવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે, સક્ષમ સત્તાધિકારી તુરંત પરિણામ જાહેર કરશે.

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

વિશેષ હુકમ

આ તબક્કે, અરજદાર તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી દીપેન દેસાઈ અદાલતને ૧૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ વચગાળાનો હુકમ લંબાવવા વિનંતી કરે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર ઉપલી ફોરમનો સંપર્ક કરવાનું પસંદ કરશે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો લંબાવવામાં આવે તો અરજદાર લંબાવેલ સમયગાળા દરમિયાન કામ કરશે નહીં અને માર્કેટ કમિટીના સ્થળે કે બેઠકમાં હાજરી આપશે નહીં.

વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાનીએ અરજ નો સખત વિરોધ કર્યો હતો, અને જણાવ્યું હતું કે અવિશ્વાસના પરિણામને તુરંત મુક્ત માર્ગ આપવો પડશે.

કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, અરજદાર ઉપલી ફોરમનો સંપર્ક કરવા માંગતા હોવાથી, ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત ૧૧ માં આપેલા નિર્દેશો ૨૩મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬ સુધી સ્થગિત રાખવામાં આવે છે.

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

અનુપ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.